

УДК 343. 9

Борис Георгійович ГОЛОВКО,

доцент кафедри фундаментальних та юридичних дисциплін факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат
історичних наук, доцент

ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-8815-5722>

ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДО ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ

У 1829 р. засновник Лондонської муніципальної поліції Роберт Піль сформулював низку вимог до організації і діяльності поліції («Peel's Principles Of Law Enforcement»). Серед них найважливіші: здатність поліції виконувати свої обов'язки залежить від громадського схвалення дій поліції; поліція повинна забезпечити добровільне співробітництво громадськості в добровільному дотриманні закону; щоб забезпечити і підтримувати повагу громадськості до неї і поліція має підтримувати зв'язок з громадськістю, адже згідно з історичною

традицією, поліція і є громадськістю, а громадськість – поліцією; поліція – це лише представники громадськості, яким платять, аби ті присвячували повний робочий день тим обов'язкам, які покладаються на кожного громадянина в інтересах добробуту громади» (1). Отже, один з батьків-засновників поліції у середині XIX ст. вважав за необхідне забезпечити найтісніший обопільний зв'язок між суспільством, громадою і поліцією, який він тлумачив не як самоціль, а як запоруку ефективної і успішної правоохоронної діяльності.

Якщо подивитись на історичний досвід України, то виявляється, що перші спроби заручитися народною підтримкою відносяться до 20-х років XX ст., коли спочатку на території РСРФР, а потім і в інших радянських республіках створювались комісії громадського порядку, потім інститут сільських виконавців, а з 1928 р. – осередки добровільних товариств сприяння міліції. У 1958 р. виникли добровільні народні дружини (ДНД) з метою участі в охороні державного кордону, контролю за іноземцями, а з часом – повноцінної участі у підтриманні правопорядку. Була створена певна організаційна структура – територіальні і спеціалізовані народні дружини. В цілому діяльність таких дружин оцінювалась позитивно, що підтверджувалось відповідними показниками з припинення правопорушень, непоодинокими випадками справжнього героїзму дружинників. На жаль, як дуже багато інших корисних подій і явищ радянських часів діяльність ДНД була забюрократизованою і формалізованою. У сучасній Україні діяльність громадськості у підтриманні правопорядку регламентується законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» і наказом МВС від 13 червня 2000 р., за якими дружинники віднесені до осіб, яким дозволено мати газову і травматичну зброю. Зразком організації дружини можна вважати громадське формування «Національні дружини», яке створено у 2017 р. на базі добровольчого полку «Азов». Отже йдеться про справу, яка дійсно є дуже суспільно корисною.

В Державі Ізраїль створення допоміжних громадських підрозділів, громадських патрулів «Мішмар Езрахі» почалось після того як 13-15 травня 1974 р. бойовики терористичної організації Фронт визволення Палестини здійснили масове убивство ізраїльських громадян у місті Маалот. Сучасна численність громадських патрулів складає близько 70 тисяч осіб, при тому, що чисельність поліції Ізраїлю складає близько 30 тисяч. Структурно дружини складаються з двох підрозділів. Перший – це народні дружинники, у цивільному одязі, які мають певні посвідчення, жетони. Створюється за місцем проживання, його учасники працюють 4 години на місяць. До задач таких добровольців відноситься патрулювання та створення блокпостів, щоб убезпечити населення від терористичних нападів. Також до їхньої компетенції входить допомога людям похилого віку під час пересування по місту, що дозволяє мінімізувати можливі правопорушення щодо них, читання лекцій з метою правового інформування населення про стан криміногенної обстановки за місцем проживання, надання інформаційної і психологічної допомоги особам, що постраждали від насильницьких дій тощо. Існують певні кадрові вимоги до таких добровольців: вік до 35 років, відсутність судимості, дозвіл на носіння і зберігання вогнепальної зброї і спецзасобів, досконале знання прав і обов'язків дружинника, складання спеціальної присяги, одержання посвідчення. За наявності всіх умов доброволець отримує дозвіл на виконання певної частини своїх повноважень під наглядом досвідчених колег. І лише досвід кількох вдалих

операцій надає право на призначення на посаду на постійній основі з правом носіння і зберігання зброї (2).

Друга група патрульних – добровольців задіяна за окремими напрямками поліцейської діяльності. Серед них: помічники саперів, які супроводжують спеціалістів до місць знаходження вибухонебезпечних предметів і забезпечують охорону території під час роботи саперів; вахтенні, які надають допомогу при реєстрації відомостей про правопорушення; морський підрозділ народної дружини допомагає морській поліції патрулювати прибережну територію – курорти, пляжі, озера, причали; транспортна дружина слідкує за дотриманням правил дорожнього руху, перевезенням вантажів, її патрульні мають право роз'яснювати водіям і пішоходам вимоги законодавства і ініціювати притягнення порушників до відповідальності; прикордонна дружина патрулює прикордонну зону з метою недопущення її перетину, унеможливлення терористичних проявів на кордонах держави; рятувальні дружини допомагають особам, які потрапили у небезпечні ситуації внаслідок аварій, катаклізмів тощо; спостережні підрозділи співпрацюють з поліцейськими підрозділами під час масових заходів (3). Підтвердженням ефективності діяльності названих підрозділів є реалізація програми «Місто без насильства», яка розпочалась у 2004 р. в м. Ейлат і поширилась на 84 населених пункти країни. Внаслідок втілення основних заходів, рівень насильницьких злочинів знизився на 20% (4).

Таким чином, вивчення і можливе застосування ізраїльського досвіду залучення добровольчих об'єднань для захисту правопорядку в Україні є виправданим і цілком перспективним.

Список бібліографічних посилань:

1. Sir Robert Peel's Principles of Law Enforcement 1829: URL: https://www.durham.police.uk/.../Peels_Principles_Of_Law_Enforcement
2. Колодязний М. Г. Державно-правове партнерство у сфері запобігання злочинності в Ізраїлі. *Питання боротьби зі злочинністю*. Харків, 2016. Вип. 3. С. 71.
3. Israel Police: URL: <http://www.police.gov.il>.
4. Programm City Without Violence. mops. gov. il. Retrieved from: URL <http://mops.gov.il/Russian/CrimeAndViolencePreventionRU/NonViolentCity/Pages/default.asp>.